

ACC. N:R. M 10816: 1-10.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Olika personer;
Härad: Medelstadi, Östra Adress: se upptecknen.!
Socken: Aspö, Jämjö Berättat av: _____
s. 1-6. s. 7-10 Född år _____ i _____
Uppteckningsår: _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
— 2 —

Hb almtak.

s. 1-10

Lu F. 62.

Skriv endast på denna sida!

127

118/2132

Acc. n:r M1 0816:1.

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Härad:

Socken:

Uppteckningsår:

Blekinge

Medelsta

Ropö

1948

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Adress:

Födelseår och födelseort:

Andreas Persson

Drattningehärad

1869

Ropö

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

- 1/ Ja
- 2/ Haken kallas bindetak. Till omkring år 1890 bands halmen vid underlaget (likter) medelst refter och vidjor. Senare användes järntråd.
- 3/ Nej
- 4/ a. 2 procent
b. 5 "
c. 10 "
d. 75 "
- 5/ En slags käppar som kallades refter användes.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

7/ Se bifogade beskrivning sid. 5!

8/a. Täckspade eller skovel, och bands med järnbräd användes även en lönj med gjord antingen av stälbräd eller trä. ?

9/ Redskapen utgjordes endast av täckspaden och vilen.

10/ Täckspaden användes att driva teket, det vill säga pressa ihop helmen så att teket blev jämt och slät.

M. 10816:3.

11. Använder Ni vid täckningen vantar, knäputor eller särskild fotbeklädnad?

11/ Putor eller vantar användes ej. Fäthetklädnad-
en var häst och var träskor, sommardag var man
berfata.

12. Hur beredes
a. långhalmen?

12/a. Se bifogad beskrivning sid. 5!

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

13/a. Nej

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

b. När taket är färdigt täcks det med taktäck-
ningen för att bli jämnt och slit, alla lösa ströar räffas

c. Hur behandlas takskägget?

c. Takskägget beskas jämnt och var färdigt

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

d. Senast 50 åren förekommer ej nya hus med
holm- eller vasstak.

14. a. Hur ryggas taket?

14/a. Se bifogad beskrivning sid. 5!

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

b. " " " " "

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

15/ Arbetarna var tre. En var uppe på taket,
en bredde den och tredje var hand
efter hand.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

M. 10816:4.

16/ Borrade hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar. Ungefär
4 km av raftändan knöcktes eller böjdes mot vind-
skian (vindskeidan) och till sö helmen.

17/ Taket lades på läkt. Plömmarna som lades på helmen
och bands vid läkten, kallades här för raftar.

18/ Nej. Taket på boningshusen bestod av träer,
trä och tegel.

19/ Ja.

20/ På min fars gård, och efter 1895 på min
egen gård.

21/ Nej alltid och endast varit landtkulturer.

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.

För:

7/ Om bündningen skedde med vridjor, skrapades en hand i backen, så vridjor blev mjuk och kunde smas. Man bredde halmen över lekterna, så naften på halmen. Sedan stöcks vridjor längs naften genom halmen och under läkten, så upps igen och drags åt med hjälp av knät.

12/ a. Takhalmen slagtröskades efter bandet, det vill säga trälsten av meten (kärnen) från axet närmast. Sedan neddes halmen genom en stor kam placerad på lagholken. Alla lösa mjuka strån neddes bort.

b. Vassen blevs på renhåsten, kands i meten (kärnan) stället jämn och bättes till tuck i strack.

14/ a. Allt eftersom taksidorna är färdigtrickta, viktes halmen som står upp över takisen, en sida isänder göres fast med en naft och bündes med vridjor.

När taket och ryggen ligger halmen tvärs över takisen och fästes med "kräkor". "Kräkor" är gjorda av ek 

M. 10816:6.

1. de hänger träs över takisen med cirka 2 meter mellan varje.
Det finns i varje "kraka", tre på varje sida på vilka placeras tändstäm-
porna abstänger vilka ska hålla uppställningen.

2. byggnaden höjdes vid takhögget och fotstället till takisen
på samma sätt som vid täckning av nya tak.

Bl.
Apsö m
1948

Andreas Jonsson
Drottningstads
f. 1869 i Apsö

126

119/216a

Acc. n:r M 0816:7

LUF 62

Uppgifterna hänföra sig till

Landskap:

Blekinge län

Härad:

Östra

Socken:

Färdja

Uppteckningsår:

1948

Uppgifterna lämnade av

Namn:

Emil Keshner

Adress:

Färdjälåst ✓

Födelseår och födelseort:

1885

Folklivsarkivet i Lund beder Eder härmed vara vänlig besvara nedanstående frågor i och för en undersökning rörande de i snabbt försvinnande stadda halmtaken. Vi vilja medan ännu tid är söka rädda åt kommande tider kunskapen om halmtaken, deras förfärdigande, förekomst och egenskaper. Vi äro tacksamma för korta, tydligt och helst med bläck skrivna svar på alla frågorna. Numrera svaren efter frågorna. Frankokuvert för svaret bifogas.

Frågor:

1. Finns å Eder trakt halmtak eller vasstak?
2. Äro (voro) dessa bindetak, d.v.s. sådana där halmen (vassen) är (var) bunden vid underlaget medelst vidjor, snöre, järntråd eller på annat sätt?
3. Eller äro (voro) de av löst pålagd ej slagtröskad halm som hålles (hölles) kvar av pålagda träkonstruktioner?
4. Hur pass vanliga äro (voro) dessa bundna tak i procent räknat?
 - a. för närvarande?
 - b. för 10 år sedan?
 - c. för 20 år sedan?
 - d. för 50 år sedan?
5. Användas (användes) takkäppar?

Svar:

1. Ja båda delar
2. De är bindetak de äro bundna vid underlaget medelst vidjor eller järntråd
3. Löst pålagd halm användes inte här
4. a. en eller två procent. b. 5. c. 25. d. 90.
5. Ja dom kallar vi takrästlar

M. 10816:8.

6. Använder Ni isolerade band eller fortlöpande söm?
7. Beskriv Ert tillvägagångssätt vid bindningen och angiv materialets art. Bifoga gärna en förtydligande teckning.
8. a. Vilka redskap använder Ni vid täckningen? Räkna upp alla.

b. Har tidigare använts även andra redskap? Vilka?
9. Var god beskriv alla nu eller tidigare använda redskap (material, konstruktion, dimensioner — gör gärna en enkel blyerts-teckning) och angiv deras benämning, även på ortens dialekt.
10. Vartill och huru användas de olika redskapen?

6. Vi lägger ett varf palm och en
Takkjär och bandet de steker man
man i gammal palm om underlaget
och om takkjärren och sedan gör man
en knapp som inte gör tillbaka
där man drar åt det hårdare
blir det.

7. Lånder en knapp som i brukar

De redskap som användes vid
palm-täckning de är endast en
knif och Entums lörda
6 tum bred och 24 tum lång
och på den ena sidan puflade man
upp 8 stückers ränder en Centum
djupa också skapt på den
den använder man till att
ställa palmerna eller manns med

11. Använder Ni vid täckningen
vantar, knäputor eller särskild
fotbeklädnad?

11

nej

12. Hur beredes
a. långhalmen?

b. vassen?

När och hur skördas den och
hur förvaras den?

13. a. Täckes även (eller endast)
utanpå det gamla taket?

b. Beskäres taket, när det är
färdiglagt?

c. Hur behandlas takskägget?

d. Läggas halmtak (vasstak)
även på nya hus?

14. a. Hur ryggas taket?

b. Hur lagas ett söndrigt tak?

15. Hur många arbeta samtidigt
med taktäckningen? Och vil-
ken är i så fall arbetsfördel-
ningen?

12 För de tröskade man långhalmen med
en slaga och sedan repade man
halmen på en halmarepa
b. vassen skördas när den är i blom
och bindes i rötter och sedan trefas
den liksom en sädesstråve

13 a båda delar

b. ja. c. Takskäg den benämningen har
ja inte hört talas om

d. ja

14. när taket är omdäkt på båda sidor så
använder man mästerträskad palm och
breder ett lager över ryggen och låter
den gå med en 75 Centimeter på var
sida. binder fast den gör man på olika sätt
en del använder 3 rader med stänger och
binder fast dem i underlaget med järnträd
och en del använder härgårdsmät och en del gör
hänglar en meter långa och hänger över ryggen

M.10816:10.15, de kan vara både en två eller tre.

16. Har Ni hört omtalas eller sett att man borrat hål i vindske-
darna till fäste för takkäggar?
Var och när brukades detta?
Angiv om möjligt stället.

17. Lägges (lades) taket på läkt
eller på ravel (raft)?

18. Användas (användes) dessa tak
även på boningshusen?

19. Är Ni villig att eventuellt be-
svara ett utförligare frågeformu-
lär (som i så fall honoreras om
så önskas)?

20. När och var har Ni varit verk-
sam som taktäckare?

21. Har Ni även annat yrke?
Vilket?

16 de har jag inte sett eller hört talar om

17 på läkt

18 nej inte här.

På boningshusen användes för hatn
men då breddade man ett lager hatn
men då skars man jordtäckare utaf
hård gräsmatt och lade över hela
takytan. men de förskannas
inte nu.

De var mest de fattigaste folket.

20 Jordkannor sakas jämför
barnstola med flera

21 Småbarn och senast jordtäckare,

OBS.! Skulle Ni ej få plats med alla svaren på detta papper så bedes Ni vänligen skriva återstoden på ett löst papper av samma
format. Använd även helst ett löst papper därest Ni vill göra någon förtydligande teckning. Och sänd gärna in svaret så
snart som möjligt — det underlättar arkivets arbete.